

"נולדו אשמים"

ג'ורג' טבורי

שלושה קטעים עפ"י ספרו של פטר זרכובסקי

איור: אברהם עייש

הרברט: למה?
 אני: שאלה טובה
 הרברט: איך הרבה מה לספר על זה
 אני: אז נתחיל בקצת שיש
 הרברט: מה אתה רוצה לשמוע?
 אני: את הכל ואת האמת
 הרברט: איפה להתחיל?
 אני: איפה שאתה יכול
 הרברט: אני חושב שאני בכלל לא יכול
 אני: לא יכול מה?
 הרברט: לדבר על אבי
 אני: למה לא?
 הרברט: כי אתה כנראה רק רוצה לשמוע שהוא היה פושע
 אני: הוא היה?
 הרברט: אתה היית קובע שכן
 אני: איך אתה היית קובע מה הוא?
 הרברט: אבא שלי
 אני: וחרף מזה?
 הרברט: מה זאת אומרת חרף מזה?
 אני: מה הוא היה לפני שהוא נעשה אבא שלך?
 הרברט: איך אני צריך לדעת?
 אני: תשאל אותו
 הרברט: בשביל מה?
 אני: אולי הוא נעשה אבא שלך בתור פושע
 הרברט: אתה רוצה להעליב אותו?
 אני: אולי
 הרברט: לך הרי אין מושג מה הוא היה
 אני: נכון
 הרברט: הוא היה חייל כמו הרבה אלפים אחרים
 אני: חייל בטרבלינקה?
 הרברט: בזונדקומנדו
 אני: איזה מין?
 הרברט: הוא בסך הכל היה במשרד
 אני: הוא סיפר לך את זה?
 הרברט: כן
 אני: מתי?
 הרברט: מזמן. כששאלתי אותו מה הוא עשה בזמן המלחמה
 אני: בן כמה אתה היית אז?
 הרברט: נדמה לי שחמש-עשרה
 אני: מרוע שאלת אותו?
 הרברט: בבית הספר דיברנו על הרייך השלישי
 אני: מה עוד הוא סיפר?
 הרברט: שלפעמים הוא גם שמר על שבויים
 אני: איזה מין שבויים?
 הרברט: על אלה שהביאו לשם
 אני: מי הם היו?
 הרברט: אל תשאל שאלות טפשיות כאלה
 אני: אתה לא יכול לבטא את המלה?
 הרברט: איזה?
 אני: איזה מין שבויים אלה היו?
 הרברט: טוב, מה — יהודים!
 אני: למה אתה צועק פתאום?
 הרברט: אתה מעצבן אותי
 אני: ומה עוד?
 הרברט: אני מסיים עכשיו את השיחה
 אני: טוב, תסיים
 הרברט: כן, טוב
 אני: מה הוא עשה שם ליהודים?
 הרברט: לא רצח אותם, אם לזה אתה מתכוון
 אני: אלא מה?
 הרברט: שמר עליהם
 אני: איך הוא עשה את זה?
 הרברט: הוא לא סיפר בדיוק
 אני: מה הוא כן סיפר?
 הרברט: הוא לא היה ליד תאי הגזים
 אני: איפה הוא היה?
 הרברט: במשרד

שני בנים

שיחת-טלפון

אני: כבר חושבת אם אתה מוכן לדבר אתי?
 הרברט: לא, עוד לא
 אני: למה לא?
 הרברט: אני לא יודע, מה אתה רוצה לדעת
 אני: מעניינים אותי החיים שלך ושל הוריך.

אני: ומשם הוא שמר על היהודים?
 הרברט: אל תהיה כל־כך תוקפני
 אני: זה מפתיע אותך?
 הרברט: מה הקשר שלך ושלי לעניין?
 אני: לא הרבה, חרץ מזה שאולי אבא שלך רצה את סבתא שלי
 הרברט: זה מגוחך
 אני: לי קשה לצחוק
 הרברט: הוא בכלל לא היה יכול לעשות שום דבר
 אני: איזה דבר?
 הרברט: לסרב
 אני: למה לא?
 הרברט: כי הם היו הורגים אותו
 אני: מי הם?
 הרברט: נו, האס.אס. כמובן
 אני: הרי הוא בעצמו היה באס.אס.
 הרברט: אבל לא מרצונו החופשי
 אני: ככה הוא סיפר?
 הרברט: כן
 אני: מי הכריח אותו?
 הרברט: אני לא יודע בדיוק
 אני: אתה לא שאלת אותו?
 הרברט: עוזב אותי, מה אתה רוצה ממני?
 אני: כלום, אם היית שואל אותו
 הרברט: הוא רצה להישאר כחיים, חרץ מזה כלום
 אני: על־ידי זה שהרג אחרים?
 הרברט: הוא לא הרג אף אחד!
 אני: אתה הרי בעצמך לא מאמין בזה, הוא היה שלוש שנים במחנה!
 הרברט: הוא היה כהנהלה
 אני: כלומר, הרג משולחן הכתיבה
 הרברט: זה נורא, איך שאתה מתאר אותו
 אני: איך אני מתאר אותו?
 הרברט: כמו סתם פושע
 אני: אז מה?
 הרברט: אבל הוא אבא שלי
 אני: אז מה?
 הרברט: מאות עברו שם בהנהלה
 אני: אז היו שם מאות רוצחים
 הרברט: אתה ממורמר?
 אני: כן, בהחלט
 הרברט: מה לי ולזה?
 אני: כלום
 הרברט: אז למה אתה מתעפל עלי ככה?
 אני: כי אתה מגן על אבא שלך
 הרברט: אתה רוצה שאשמין אותו?
 אני: לא איכפת לי
 הרברט: אז מה לעשות?
 אני: חפש את האמת
 הרברט: וכשארע אותה, אז מה?
 אני: אז תעליב אותו אם מגיע לו
 הרברט: את אבא שלי?
 אני: חבל לי עליך
 הרברט: מה זאת־אומרת?
 אני: אתה ממש מסכן
 הרברט: למה?
 אני: עם אבא בזה
 הרברט: שוב אתה מעליב אותו
 אני: בעיני הוא לא סימפטי
 הרברט: הרי אתה בכלל לא מכיר אותו
 אני: מספיק לי מה שאני יודע עליו
 הרברט: יש לו גם צדדים אחרים לגמרי
 אני: איזה?
 הרברט: הוא יכול להיות נחמד, נעים, ידידותי וגם עלית.
 אני: מה זה שייך לעניין?
 הרברט: איזה עניין?
 אני: למה שהוא עשה או?
 הרברט: אתה צריך להסתדר עם השנאה שלך בעצמך לעזאזל

אני: אתה לא?
 הרברט: אני לא שונא אותו
 אני: הוא רוצח!
 הרברט: אתה מתחיל שוב
 אני: אף־פעם לא אפסיק
 הרברט: אתה לא יכול לשכוח?
 אני: יש דברים שלא
 הרברט: גם הוא לא
 אני: מסכן
 הרברט: הוא סבל מספיק
 אני: מה למשל?
 הרברט: רדפו אותו והאשימו אותו אחר־המלחמה
 אני: ואחר־כך זיכו אותו
 הרברט: בצדק
 אני: איך אתה יודע?
 הרברט: אני מאמין לו
 אני: למה, שהוא לא עשה כלום?
 הרברט: כן
 אני: אתה משלה את עצמך כשקרים
 הרברט: ואתה עם השנאה שלך לא מתזיר אף אחד לחיים
 אני: בעצם זה לא אבא שלך שמעניין אותי.
 הרברט: למה אני?
 אני: איך אתה חי עם זה?
 הרברט: אני כבר לא חי איתו
 אני: אתה אוהב אותו בחור אבא?
 הרברט: לא
 אני: ממתן לא?
 הרברט: אף פעם לא אהבתי אותו, רק כיבדתי
 אני: וכיום?
 הרברט: סתם חבל לי עליו
 אני: למה?
 הרברט: הוא זקן, רועד, לא יכול ללכת לבד, אפילו לא לאכול
 אני: מדוע לא אהבת אותו?
 הרברט: שנאתי אותו
 אני: כעת אתה אדיש כלפיו?
 הרברט: לא, זה לא
 אני: אתה שונה ממנו?
 הרברט: כן ולא
 אני: איך זה?
 הרברט: יש לי ממנו יותר מדי דברים שבהם אני לא רוצה, ולהיפך
 אני: מה עוד?
 הרברט: כלום
 אני: תגיד עוד משהו עליך תעל אבא שלך
 הרברט: רי, עוזב אותי
 אני: השיחה הזאת לא נעימה לך?
 הרברט: מאוד לא
 אני: מדוע?
 הרברט: יש לך דרך לא נעימה לשאול
 אני: אתה חושב?
 הרברט: אתה דוחק אותי לצד שלו
 אני: לא התכוונתי
 הרברט: אבל זה מה שאתה עושה
 אני: אתה ואני זה לא שני צדדים
 הרברט: ולגבי אבא שלי?
 אני: שם כן
 הרברט: אתה רואה, לשם אתה דוחק אותי
 אני: זה לא מה שרציתי
 הרברט: אתה מפעיל אצלי רגשות אשמה
 אני: כלומר?
 הרברט: אם אני לא שונא אותו, גם אני אשם
 אני: לא, לא
 הרברט: דווקא כן, אתה עושה את זה פשוט מאוד
 אני: לא זו היתה הכוונה
 הרברט: דווקא כן
 אני: מה לא בסדר במה שאני עושה?

הרברט: אתה משחק נגדי
 אני: עכשיו אתה מרחיק־לכת
 הרברט: אתה מרחיק־לכת בשנאה שלך
 אני: לא הבנתי
 הרברט: אני לא יכול להקטין את השנאה שלך
 אני: את זה אני יודע
 הרברט: ולכן תישאר איתה לבד
 אני: מדוע?
 הרברט: כי אני לא אעזור לך בזה
 אני: אני לא צריך אותך
 הרברט: בכך אני מטיל ספק
 אני: למה?
 הרברט: אני יכול לשכות. אתה לא
 אני: את זה כבר אמרת
 הרברט: עכשיו חבל לי עליך
 אני: יופי, תודה
 הרברט: אתה הכלב המושפל
 אני: שמע!
 הרברט: כלב מיואש, כי אף־אחד לא מקשיב
 לנביחות שלך
 אני: שק בתחת!
 הרברט: אף אחד לא יעזור לך
 אני: יופי יופי
 הרברט: השנאה תאכל אותך ואני אחיה
 אני: בהצלחה לך
 הרברט: ממש מגוחך איך שאתה מתנהג
 אני: איזה אומץ יש לך בתור בנו של תליין
 הרברט: אתה לא מסוגל להעליב אותי
 אני: שמתן לב לזה
 הרברט: בוא נפסיק עם זה. איך טעם.
 אני: כן, בוא נפסיק, כדי שתוכל להביא כוס
 תה חם לחריץ הזקן שלך
 הרברט: יצאת לגמרי מדעתך
 אני: כן, נכון, בוא נפסיק
 הרברט: איך לנו מה לומר אחד לשני
 אני: כן חבל.
 הרברט: אני לא אחץ לך שום דאיון
 אני: אני גם לא רוצה כבר
 הרברט: אתה לא שואל. רק משמין
 אני: נכון, לפחות במקרה שלך
 הרברט: חבל, אולי הפסדנו הזדמנות
 אני: אולי
 הרברט: ועכשיו אנחנו אריבים?
 אני: לא, ודאי שלא
 הרברט: אלא מה?
 אני: לא יודע
 הרברט: כל זה עצוב מאוד
 אני: כן
 הרברט: אתה כאמת חרשב שאבא שלי רוצח?
 אני: כבר לא יודע
 הרברט: אני, בכל אופן, לא יכול לתאר את זה
 לעצמי
 אני: גם אני לא
 הרברט: מי בכלל יכול לתאר לעצמו דבר כזה?
 אני: בזה אתה צודק
 הרברט: נו, טוב
 אני: כן
 הרברט: אני חושב שאני לא אחץ את הראיון
 אני: איך שאתה רוצה
 הרברט: אתה מצטער?
 אני: לא
 הרברט: גם אני לא
 אני: אני מתאר לעצמי
 הרברט: טוב, אז בהצלחה
 אני: גם לך
 הרברט: אולי נדראה פעם, לגמרי במקרה
 אני: אני אפילו לא יודע איך אתה גראה
 הרברט: אמת, אמת.
 אני: אז כל טוב
 הרברט: גם לך

מכתב מאבא

הרווג היקר שלי,

ביום שיש, החרת אינה שוב לפתקפורט. יתחילו אז עבורך ימים לא קלים כלל ועיקר. אולי ירגיע אותך לדעת שהבעיות שלך הן גם שלי. אני מפציר בך בכל תוקף שתיפיר; לעת-עתה בחיבות אך באופן בלתי-מתחייב בצירוף הרמו שקשר הבנה במכתבים ימשיך ויחזיקים. עצה זו אני נוהג לך מתוך שיקולים טקטיים. ועתה לענין עצמו, לגבייך אין בינינו שום דיבורים של סחור-סחור.

אמא ואני ברעה אחת בטענה שכמה וכמה מגרעות המצירות באינה ניתנות אולי, עם הזמן, לגישור ולאיזון. אלא שמזה זמן קצר מאד נוספה בעיית מוצאה והפכה למעקה שואתית ממש. למרבה הצער, כמובן היא לחלוטין איננה אשמה בכך. מוטב לכן, להתעלם לגביה מבעייה זו, בינתיים. מתוך הבנה והשתתפות אישית הסכמתי לנהוג באינה ביידידות ולקבל אותה, לעת עתה.

כאשר אתפנה מעיסוקי המקצועיים בקרוב אהיה אצלכם, כדי לקבל את פניכם. ואז אסיע אותה באופן אישי לתזנת-הרכבת. החלטתך שלך נשארת, לפיכך. כאז כן עתה, חופשית לחלוטין. כך גם החלטתי שלי והיא כדלקמן: מיום נסיעתה של אינה תהיה רלתי סגורה עבורה באופן סופי. הודעה יבשה זו נשמעת אמנם קשוחה מאד, אבל יש לה שתי הנמקות. הראשונה מבוססת על העובדה שאני לא אשנה את השקפת העולם שלי בשום תנאי. ההנמקה השנייה נובעת ממך: ידע לי שאיך בני לשאת לאורך זמן מעמסה פסיכולוגית בלתי-נמנעת, כאשר כל סביבתך נוטרת לך ומסתייגת ממך. זו חובתי הבלתי-מוחצית, כאביך, להסב את תשומת-לכך ולהבהיר לך הדר-חלק למה אתה עשיר לצפות ממני — או שלא לצפות ממני לעולם — אם תביא למשפוחתי, למשפוחתנו, בת לנצר יהודי.

אני משאיר לך זמן ומיינין לך בכל לשון שתשאיר מזה גם לעצמך קודם שתחליט. ברצוני להסב את תשומת-לכך כבר עכשיו לכן שקיימת אפשרות להרחיב את הענין מבחינה משפטית. לפיכך אני מבקש ממך לא להיחשף עתה בשום צורה ואופן. כאשר יכתבו, כמתעדם, המכתבים הראשונים, הואיל להודיע לי, קודם שתעלה משהו בלתי שקול רעת או חסר-ידע מספיק על הנייר. דבר שעלול להזיק לך מאד.

היה נחמד כלפי אינה. גם מצבה שלה איננו משמח. אבל שמור על זהירות רבה. בעיקר אל תעלה את המילה חתונה על שפתך. בשעת צרה אתה עלול להיתקל בערצמה שאתה, עם השקפותיך הפרטיות, תיפול לרגליה באופן מוחלט וסופי.

השתדל להבין את דאגתי. זוהי דאגת אב לבנו. הרכה דרישות שלום חמות תשיקות. שלך, אבא.

סטפן הסובל

אני באותה סירה כמון. אני הייתי היהודי במשפחה שלי. אבא, אמא, סבתא — כולם קשרו קשר להנציח את האימה במשפחה, ואני הייתי המטרה. לא, הם לא התכוונו להרוג אותי — זה היה קל מדי. הם רק רצו לגרום לי סבל; כמו לתלוש לזכוב את הכנפיים ולראות איך הוא מתפתל ביסורים, מגסה לברוח.

ניסיתי למשוך כתפיים, שיחליק מעלי, לא לתת לכל זה לגעת בי, לעשות את עצמי שכל זה לא מטריד אותי. כשמשוהו היה מאיים להטרד אותי לא הייתי מגיח ורגשותי להשתלט עלי. הורי פיתחו חוש ששי לענף הזה. הם רק הריחו שנגעו באיזה עצב רגיש ומייד היו מסתערים. הם היו מרחיחים כל פצע וצוהלים על כל נקודת תרופה. כשהייתי קטן חשבתי שהדרך היחידה להישרד היא להתחבא מהם כי כל מה שהם עשו היה לראות פצע ולשפוך מלח לתוכו. כשבאתי הביתה בברכים שרוטות הם היו מרביצים לי כי לכלכתי את המכנסים. וכשבכיתי היו מכים אותי כי לא התנהגתי כמו גבר. ואם הייתי מנסה להשיג עזרה, הם היו לרעגים לי. הם שחקו עד דק את רצונתי-העור על הגב שלי.

כן, כל הדיבורים האלה עליכם, היהודים, בתור קרבנות המלחמה. אבל לאלה מכם שנשודדו הסבל נפסק עם מותו של היטלר. אבל לנו, ילדי הנאצים, הוא לא נפסק. כשהעולם שלהם התמוטט לאפר וחורבות; גיבורי הרייך השלישי חשפו שדה-קרב חדש — המשפחה.

בעזרתם — שאין שיעור לה — פיתחתי תסביך נחיתות שממדיו כל ישרעלי. בתור ילד הייתי אידיוט מחולט, מפתח מכל מה שעבר בזרמי. בבית-ספר

ילדים אחרים הרביצו לי ולא עלה על רעתי שמונתי לי להתגונן. זה עדיין כך. כשאני נחקל בסמכות, אני נעשה מתוח וחסר-ביטחון. טוב, כשפרשת-האהבה הראשונה שלי התפרצה, עדיין הייתי מספיק מטומטם כדי לתת אמן באמי. בחקירה לקבל ממנה הבנה ועדנה. אבל כל מה שהיה לאמא להגיד היה שכנראה זו אשמתי שלי. הם תמיד עשו כל מה שביכולתם כדי להשפיל ולהקטין אותי, לא משנה מה שאלתי אותם.

עדינות לא הייתה במצא. אני לא זוכר שאי-פעם הזחיקה אותי אמי על הברכים או שחיבקה אותי או שאבי גילה אישהם סימני חיבה. וכמובן — שום נשיקות, בכלל.

מאחר יותר פיתחתי השקפה מבלבלת על נשים. בדמיוני התקיימו רק שני סוגים: אלילות הונות. תשעים ותשעה אחת היו זונות והאלילות הגרורות — אותן אי-אפשר היה למצוא בשום מקום. חשבתי שאם אתן להן כל מה שלבן חפץ — הן תאהבנה אותי. ובאמת נתתי להן כל מה שיכולתי. פינקתי אותן, הערפתי עליהן מתנות, ניחשתי מראש את כל משאלותיהן אבל הן רימו אותי. כשהייתי בן שמונה-עשרה רציתי לקחת את החברה שלי — החברה הראשונה שלי — לאיטליה והסכתי בשביל הנסיעה הזאת במשך חצי שנה. נתתי לה את הכסף לנסיעה ושוב לא זכיתי לראות כדיו פניה. חו היתה רק ההתחלה, סימן לבאות.

וגם העסק הזה עם הדת. בגיל ארבע-עשרה נהייתי דתי מאד, הולך לכנסייה בקביעות, לא אוכל בשר ביום שישי וכל הזמן מתפלל. אבל די מהר זנחתי את זה כשהרגשתי שגם כל זה לא עוזר. ואז התחלתי להתעניין בבודהיזם, מן דת מעודנת כזאת, הכל מלא במגעים וכאהבה. זה נראה לי מאד. אני מתאר לעצמי שהייתי ממיר את דתי, אבל פחדתי. הורי שרדו ממני את כוח הרצון. הכל היה טאבו. אני אכלתי בחיאבן כל מה שהם הלעיטו ומעולם לא עלה על דעתי להטיל ספק, לשאול — אותם; שלא לדבר על עמידה תקיפה על שלי.

כשהייתי בערך בן עשרים התחלתי להרגיש שהכל בעצם, לא בסדר, התחלתי לאבד הרבה משקל. כל חיי הפכו לנסיעה גדולה. פעם דיברתי עם אבי במק שיחת גברים אינטימיים ואמרתי לו שאני לא מסתדר כל-כך טוב עם נשים וכל מה שהיה לו להציע היה לנסות ביקור בבית-זונות. זה היה סוג הסינר שקיבלתי ממנו. אני חושב שהתקופה היחידה בה הייתי חזק היתה בקטנותי. ככל שגדלתי, נחלשתי. אנשים אחרים נעשים בהדרגה עצמאיים ומסוגלים להתמודד ככל שהם מתבגרים ומבשילים; אבל אני איבדתי ביטחון ונעשיתי פחדן. אני חיפשתי עוד ועוד הגנה ובטחון. ומי יגן עלי עכשיו? כיום אני מצוי בסכנת הכחדה, כמו היהודים. זהו המשותף ביני וביניכם. חו גם הסיבה שגבוללה אתם נראים לי אהודים כאלה. משתתפים בצער. אני בטוח שבמים ההם אבא שלי התעלל ביהודים אבל אחר המלחמה לא נותרו יותר. חן ממני.

הוא היה גאה מאד במה שעשה. כאיך שהוא "הראה להם", כמו שהיה אומר תמיד. הם רעדו ממנו. בהתחלה היה ב-א.א. אבל הספיק עוד לעבור בזמן. הוא תעב את כולם — יהודים, צרענים, הומואים, קומוניסטים — וכך עד היום, רק שהיום הוא הרבה יותר מדי פחדן בשביל לומר את הדברים בקול רם. רק מאחור דלחות נעלות ומגופות, בביטחון היחסי של ארבעת הקידות של ביתו הוא מעז לשחק את הגיבור הגדול. אחרי המלחמה הייתי אני הקרבן הנבחר שלו. אני לא אחראי למעשי אבי. אני נולדתי אז ואיך לי שום קשר עם מה שהוא עשה, ואני לא מרגיש שום אחריות על זה. ואני חושב שמלים כמו "שותפות לעבר" ו"אחריות משותפת" או ה"אבל הנמשך" אינן במקומן. אני לא יכול להתגצל על מה שאבי עשה. הוא עשה את זה, לא אני. הקשר שלי עם מה שהוא עשה רפוי בדיק כמו הקשר שלי איתו. אני אדם אחר לחלוטין, אולי אפילו הדיפך הגמור ממנו. אני חושב על עצמי כנמצא במחנה אחר, כמי שסובל תחת עלו כמו האחרים שסבלו במשך תקופת הרייך השלישי. היום הבהמיות והתוקפנות שלו מאימות עלי, לא על כל אלה שהוא ממשך לקשקש עליהם, לגביהם אלה רק דיבורים, ואילו אני זכיתי ממנו ליחס וזועזוע במשך כל חיי. מרע אני אמור להרגיש עכשיו אישהם רחמים מיהודים כלפי קרבנות המשטר הנאצי-אל-סוציאליסטי? לגביהם הכל נגמר ואלה שנשארו בחיים קיבלו המך סירע. אבל אותנו, צאצאי הנאצים, אף אחד לא לקח ברצינות. להיפך! יש אנשים שטרענים אפילו שאנחנו בדיק כמו ההורים שלנו. כמה פעמים הייתי צריך להקשיב למורה אחר שהיה לי, שראה אותי מתקוטט ואומר לי שבדיק לזה הוא ציפה ממני. תמיד הרמזים האלה לאבא שלי.

במשך זמן-מה הוא היה מפקד מקומי של ה-א.א.ס. והסוציאליסטים כאן שנאו אותו ממש. הוא שלח לא מעטים מהם לכלא. אף-אחד מהיהודים לא חזר אחרי המלחמה. ייתכן שאיש מהם לא נשאר בחיים. אני לא יודע.

אני בטוח שאני לא הייתי מצטרף ל-א.א.ס. אילו הייתי חי בתקופה הזאת. קרוב לוודאי שהייתי אחד הנאסרים הראשונים. אני לא הטיפוס האקטיביסטי — לא כמו כמה מהחברים הקשוחים הזגסים של אבא. הם מסוגלים לשתות גלונים של בירה בלי להשתכר. אני חוטף בחילה אחר כוס או שתים, הם יכולים. כנראה, לשכב עם כל אשה, אם הם אוהבים אותה או לא. הם מלעיטים את עצמם, זוללים ומזינים כל חייהם וכל מי שנחקע להם בדרך, מזינים ודוחפים אותו ומרעכים אותו כמו זבוב.

עם אבא שכזה נחרץ דיני להיכשל. אין מנוס. הייתי מתליף אותו בכל אחד אחר. ואמא שלי לא טובה יותר. היא המשיכה במקום שהוא הפטיק. כמובן,

התביעות שלי כלפיה מבחינת החיבה היו גדולות יותר. אבל היא תמיד היתה אחת מאותן הנשים הגרמניות זקופות-הקומה, שמנה וגדולה, ידיים כמו של קצבית. כשהייתי קטן היא היתה לוקחת את ידי כשהייתי חוצים את הכביש וכשהייתה מרפה ממני, היתה היד שלי לבנה, סחוטת מדם. אמי היתה ילדה בלתי-חוקית. אמא שלה עבדה במכולת של אביה. אני חושב שאמי אף פעם לא ידעה מי היה אבא שלה. סבתא שלי עדיין חיה, זקנה נבדית, תמיד מצוברחת, יש לה זקן כמו לצועני.

וסבתא עדיין נאצית להוטה. אימרת השפר החכיבה עליה היא שתחת שלטות של הדיטלר הבא הדברים לא יסתיימו כמו בפעם שעברה. הדיטלר הבא לא יתן שיפילו אותו. היא סמוכה ובטוחה שיקום הדיטלר חדש. וכשאני מנסה להתווכח איתה או לדבר על זרועות הנאצים היא צורחת עלי שאין לי מושג מה באמת קרה. שאני מקשיב רק לתעמולה של כל היהודים הקומניסטים ששולטים היום. פעם אמרתי לה שאני כמו היהודים, מעתה בידי פושעים שנמותה שנמצאים בחברה שלנו. היא זרקה עלי נעלי בית, משום שללכת היא כבר לא יכולה כמו שצריך.

גם הוריו של אבי ערס בחיים. סבי היה פועל, בנאי. וסבתא נשארה בבית לאבי היו שני אחים אבל שניהם נהרגו במלחמה. אבי וסבי לא סובלים אחד את השני. סבי תמיד אומר שאבי התחמק משירות צבאי. האחים שלו, לפחות, נלחמו נגד תילים אמיתיים. אבל אבא, הוא אומר, נלחם נגד אנשים חסרי מגן. אבל אל תבין אותי שלא כהלכה, גם סבא היה נאצי — בהכרח, חוץ מזה שהוא לא היה יכול לסבול את ה-אס.אס. הוא מאשים אותם בהפסד המלחמה. אם במקום להישאר בעורף הם היו נלחמים בחזית, איוחן הרזי היה מת היום, כך הוא אומר. הוא שונא את הרוסים, אבל גם את האמריקנים וכמובן את היהודים החכשים. ההורים של אבי גרים קרוב, בקושי חצי שעה ברגל מפה.

כולם שצפר-קצפו שנאה ובו. זו הסביבה שבה אני גולתי. זה לא רק עניין של פוליטיקה או של השקפות על בעיות מיחודת. ההתייחסות שלהם חבקה כמעט את כל ההיבטים של החיים. מוזק, מיניות וגזע היו נקודות ציון נצחיות בקטלוגיה-השנאה שלהם. הם מאמינים שכל העשירים השמנים והסרורים וכל מה שלא גרמני — את כל אלה צריך לעקור מן השורש.

אבל האם מיניות היא לא יותר מזה? האם אין פירושה אהבה לאדם אחר, הרגש עצמו, וכמובן האהבה לטבע ואהבה של אדם את עצמו? אנשים כמו הווי וסבא וסבתא שלי לא יכולים לאהוב שום דבר ושום אדם. הם כנראה לא יודעים מה פירוש הדבר לאהוב אישהו אדם.

אני שונה לגמרי. אני חושב שאהבה היא הדבר הכי חשוב שישנו. אני גם יכול לסלוח ואפילו לאהוב אדם שבו לי. אני חושב שהזהו ההבדל החשוב ביותר ביני ובין הווי — היכולת שלי להרגיש ולתת להרגשות להשתחרר. הקרובים שלי אינם יודעים את פירוש המילה רגשות.

חוץ מזה אין לי הרבה מה לספר על עצמי. גרתי בבית עד לפני עשר שנים, עד שטימתי את בית-הספר התיכון. אז עברתי לפנתקופרט, לאוניברסיטה. בבית-הספר הייתי תמיד אחד מהקטנים, ואף-פעם לא יכולתי לעמוד על שלי.

החברה האחרים היו תמיד מרביצים לי ואני תמיד הייתי וד; אולם גם בגלל שהייתי רכזי כזה ולא אתלטי. עם השיעור השחור שלי באמת נראיתי כמו יהודי קטן. וכל המאצואיזם של הבנים הגעיל אותי. הם עשנו בסתר, שיחקו כדורגל ודדפו אחר בתורות. אני הייתי יוצא איתם למגרש אבל אף-פעם לא הצטרפתי למשחקים. הם היו נותנים לי לשבת מאחורי השער — כדי שאחוד כדורים. פעם אחת, הייתי אז בן אחת-עשרה או שתיים-עשרה, כמה בנים נכנסו עם איזו בת אל בין השיחים, הורידו לה את התחתונים, הרימו לה את התצאית וכולם הסתכלו. אני עמדתי לידם ורציתי לברוח כשגרהר שהיה המנהיג, קרא לי ואמר לי לתקוע אצבע שם בפנים. ניסיתי לברוח אבל האחרים החזיקו אותי וסחבו אותי אל הילדה. היא ככלל לא היתה מבוהלת ורק צחקה. ברא, חכנים, כולם צעקו אלי ודחפו אותי אליה. אני השלכתי את עצמי על הארץ הצעקתי והתחננתי שיעזבו אותי. הם עזבו, אבל עוד הזמן אחר-כך הבנים היו עושים ממני צחוק בגלל העניין. ועוד יותר גרוע — גם הבנות. תמיד הייתי לבד. גם באוניברסיטה. גרתי אצל דודה של אמי, היה לי חדר משלי, אבל המצב שם לא היה טוב יותר מאשר בבית. היא היתה בדיק כמו הודי.

כשנה שעברה פגשתי את החברה הנוכחית שלי התחלנו לנור ביחד. היא קצת יותר מבוגרת ממני, נרדזה עם שני ילדים. אבל היא מקבלת אותי, היא לא תוקפנית ובפעם הראשונה אני מרגיש שאני יכול להיות אני. אני לא כל-כך מצליח בלימודים. כל הפרופסורים מעונינים, כנראה, בשעון ובלמוד שגרת. להבנה או לדיק אין דורש. גם כאן החזקים משתלטים. בכל מקום — אותו דבר. אחד הפרופסורים, וידן-אגב, הוא יהודי, אבל גם הוא לא שונה. הוא היה אכזבתי הגדולה. חשכתי, הנה בנארם שאוכל לדבר איתו, שיכין. אבל הוא הסתגל כל-כך עבר מין אסימילציה, עד שאיראפשר להכביל ביני ובין כל השאר. ממש אחד מהם. באחת הבחינות שלי ניסיתי להסביר לו שלא כל-כך קל לי, כמו ליתר, לשבת וללמוד כמו אוטומט. אותה ידע מה הוא אמר לי? הוא אמר שאם החשיבה היא מאמץ גדול מדי למעני, אז שאלך לעבוד בבנק. יפה, הא? הנה בנארם שהעם שלו סבל ודיפות מהנאצים תשמך כמעט כולו והוא לא למד מזה דבר ומרגיש אותה מצטלית סמכותית כמו אבי.

אני מבקר אצל משפחתי לעתים וחוקות, לכל היותר פעם בחודש. שום דבר לא השתנה שם, תמיד אותם נאומים, אותה גישה, אותו דבר שנה אחר שנה. אבא משמין את הרוסים; אמא, את האשה הידקנית ואף אחד מהם אינו שואל אותי שום-דבר לעולם חוץ, אולי, מהשאלה חסרת-המשמעות הרגילה מה שלומי ואיך הולך לי באוניברסיטה. ועוד לפני שאני מספיק להשיב הם כבר מדברים על משהו אחר.

אבא בנימלאות. אחר המלחמה עבד כסוכן קניות בחברת בנייה. הבוס שלו היה אותו סוג נאצי כמוהו. כששניהם נפגשו הם דיברו רק על המלחמה ועל מאסרים. שניהם היו ב-אס.אס. והיו אוסרים אנשים בדיחה שלהם ועד היום הם גאים בזה. הם היו צוחקים כשסיפרו איך גברים מברגרים ככו התחננו שירשו להם לקחת איתם כמה תפצים. תמיד היו גאים כל-כך בפשעים שלהם. הסיפורים האלה אפילו לא הרגזו את אמא. היא היתה יושבת לה, סורגת ומחייבת. ואם הייתי קם ועזב את החדר, היתה קוראת אחר שאסתכל באבא, איהה גיבור הוא, לא סמרטוט אומלל כמתי.

אבא גם ירה בכמה אנשים. הוא אמר שהם רצו לברוח, להתחמק משירות צבאי. הוא תיאר, בפרטים, איך עשה זאת. היום הוא שונא את סרובי המלחמה מסיבות מצפתיות אבל גם את הקצינים. הראשונים הם בסך-הכל משתמטים והאחרים — סתם יושבים כמתודק ותוצים לאחרים להילחם.

לבוס של אבי, ששירת איתו יחד במלחמה, יש גם-כן בן. לעתים קרובות דיברתי איתו על מצבנו. אנחנו קרבות הנאצים, שעדיין בחיים. קרבות הנשרדים. אף אחד לא מבין את זה. הדיטלר אולי מת, אבל רוב התליתים שלו נותרו בחיים והם מחפשים קרבות טריים. אני מרגיש עכשיו נמשך לצוענים, להומוסקסואלים וליהודים. אני ממש מרגיש כמו אחד מהם. חרץ משני החתלים שלנו, אף אחד בבית לא גילה לי שום חיבה. ואבי, אגב, מתייחס נורא גם לחתולים. הוא כועט בהם ומנסה לתפוס אותם בזנב. אף אחד אינו מחוסן מהבהמיות שלו.

אני לא יכול למצוא שום בעל-ברית. אני מאוכזב גם מהיהודים. הם לא קיבלו אותי אל קבוצת הסטודנטים שלהם יש לי הרגשה שהם לא רוצים שום עניינים אתי. טוב, כשאני חושב על מדינת-ישראל אני מבין מדוע. הם כבר לא הקרבות. עכשיו היהודים הצטרפו לשורות התוקפנים. הסטודנטים היהודים כאן הם שחצנים באופן לא יאמן. לסטלידיות אין שום משמעות בעיניהם, הם לא רואים את הסבל של האחרים. הם יכולים לראות רק את עצמם ואת השואה. אבל השואה תמה ונגמרה.

היום סובלים אחרים. עכשיו ליהודים טוב יותר מאשר לכולם. מפנקים אותם, כמו את הכתשים. רק אנחנו, ילדי הנאצים, מאיתנו מתעלמים ופוסחים עלינו. אנחנו היוורשים האמיתיים של האידיאלוגיה הנאצית, פרי היווג בין השטן ובין היצורים המעונים של הפאשיזם. אני כבר לא חש רחמים למישהו, כלשהו. כל הקבוצות האלה שקמו באוניברסיטה למען דרום-אפריקה, צילה, יהדות הדממה הסובייטית. שילכו לעזאזל. הם בוחרים לעצמם קרבות רחוקים כמה שאפשר כדי שלא יצטרכו לבוא איתם כמגע. הם מפגנים למען כמה עצים רעודות ונגד הטילים רק בגלל שהם מפחדים שהם עצמם ימרו. כל זה — אנוכיות או רחמים מזויפים שגודמים להם להרגיש חשוכים. אבל אף אחד לא רואה את הקרבות האמיתיים, המקופחים שכאן, ממש בבית.

רוח שלום: מתוך עבודות חרשות; תערוכה בגלריה תירוש, חי' גורדון 25 ת"א 24.3.89 — 3.3.89